



شمایل نبوی

Ketabton.com

ناظم

د خمکنو میا عمر (رح)

سریزه او سمون
زلمی هپوادمل

لمریز کال ۱۳۹۴

شمایل نبوی (ص)

ناظم:

د خمکنو میاعمر (دح)

سریزه او سمون

۵

سرحق زلمی هیوادمل

کال ۱۳۹۴



كتاب پېژندنە:

د كتاب نوم: شمايل نبوی (ص)

ليکوال: د خمکنو میاعمر (ج)

تدوين او تحقیق: سرمحقق زلمى هپوادمل

خپروندی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنگي خانگه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

كمپوز/دیزاین: محمد شعیب شیرزی

چاپخای: سهر مطبعه، کابل

پښتۍ دیزاین: فیاض حمید

چاپشپړ: ۱۰۰۰ توکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال / ۲۰۱۵ م

د تحریک د خپرونو لپ: (۷۶)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د كتاب د محتوا مسؤوليت ليکوال پورې اړه لري.

د تحریک یادښت

د افغانستان ملي تحریک د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کي له خپلو ګرانو هبوا د والو سره ژمنه کړي وه چې د دې کال په بهير کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل ديني، علمي، ادبی او تولنیز اثار خپلې تولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریک دا ژمنه د یاد کامل د کې پر (۲۸) مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هبوا د والو ته وړاندې کړل. ملي تحریک په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهير کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول تال سل (۱۰۰) عنوانه بېلا بېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعی خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، هېږد د ہمدي (سل عنوانونو) ژمنه کړو اشارو له جملې خخه دی، چې د چاپ زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریک ټینګ هوډ کړي چې خپله دا ژمنه به هم د تپري ژمنې په خبر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د ہمدي (سل عنوانونو) ژمنه کړو اشارو له جملې خخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریک هيله لري چې له دې اثر خخه به زموږ هبوا دوال په زړه پوري ګته پورته کړي. ملي تحریک له ټولو هفو ليکوالو، ژبارونکو، سمونچارو، مالي او معنوی مرستندويانو او چاپ چارو خخه چې ددي اشارو د چاپ په دې ټول بهير کې یې یوبل سره مرسته او ملګرتیا کړي او دا فرهنگي بهير یې بریالی کړي، د زړه له کومې منه کوي او کور ودانی ورته واي.

د هبوا د فرهنگ د بنپرازی په هيله

د افغانستان ملي تحریک فرهنگي خانګه

د خمکنو میا عمر^(۲) او دده شمایل نبوي^(۳)

د خمکنو میا عمر د هغو روحانی او عرفانی شخصیتونو په ډله کې ولار سپړی دی چې د روحانیت انګازې یې تر ملکونو پورې خورې وي او هیرو د الهی مینی پتنګانو له ده څخه روحانی او عرفانی فيض موندلی دی.

د خمکنو میا عمر د اسی روحانی شخصیت و چې یوازې په تلقین او تبلیغ او د خلکو په روحانی روزنه یې بسننه نه کوله، بلکه قلم یې په لاس کې و او د خپلو افکارو د بیان او خپل ولس ته د پراخ او زیات خدمت په منظور یې په پښتو، پارسی او عربی ژبو آثار هم ليکل.

پښتو ژبی او ادب ته خدمت نه یوازې په ده پوري
منحصر پاتی شو، بلکه په کورنۍ کې یې زامنو او همدا راز
دده چیری مریدانو پښتو ادب او پښتو ژبی ته داسی خدمتونه
وکړل چې تر هغې پښتو ژبه او ادب موجود وي، نو د میا عمر
(۱) دده د کورنۍ او مریدانو نومونه به تل ورسه ژوندي وي
د میا عمر (۲) په زامنو کې محمدی (۱۲۰ هـ قمر) او
احمدی د پښتو ژبی لوی شاعران او د زیاتو مؤلفاتو خاوندان
دي او له دې سربيره محمدی صاحبزاده چې د پښتو آثارو د
خوندی کولو او حفظ په لاره کې کوم کارونه کړي دي، هغه د
پښتنو په فرهنگي تاريخ کی لور ځای لري د دولسمی هجري
پېړۍ په دوران کې د نومورې محمدی صاحبزاده په پرماینست
د پښتو ډیر نایاب متون د زین الدین پیښوری او ګل محمد
پیښوری په بسکلو خطونو خطاطي شوي دي دده په پرماینست
کنبل شوې خطی نسخی ځینې د خط او نورو ځانګړنوله پلوه
هنري ارزښتونه هم لري (۳)

کله چې زموږ مشرانو فرهنگياني د پښتو ادبیاتو په
رشد کې د ځینو پښتنې کورنيو پر کارونو خبری کړي دي، نو
یې د میا عمر (۴) کورنۍ هم نه ده هیره کړي، او دا کورنۍ یې د
پښتنو په فرهنگي کورنيو کې شامله بللي ده (۵)

ددې فرهنگى كورنى مشر ميا عمر^(۲) دى چې په دې
ليکنه كې يې پر احوالو او آثارو لېلې خبرې كwoo، او بیا يې د
شمایل نبوی رساله خیرو.

۱) ميا عمر^(۲):

د تیرې شلمې ميلادي پېرى له دويمې نيمايي كلونورا
پدې خوا د پښتو په ادبی، عرفانی او فرهنگى خیرنو کې د ميا
عمر^(۲) او دده د آثارو او افكارو پريادونو ډير پيښېرو.
متفرقى يادونى، مقالى، د حئينو خیرنو په ترڅ کى بحثونه او
حتى مستقل آثار دده پر احوالو او آثارو ليکل شوي دي.

د پښتو له ادبى تذکرو خخه د پښتنه شعراء په لړى کې
هم دده احوال او آثار ضبط شوي دي، (۳) او د ميا صاحب^(۲)
خیره موږ ته د یوه پياورې فرهنگى، نوميالي اجتماعي
پيشوا، او منلى روحانى لارښود په توګه څليري، که ووايو چې
دهه پر احوالو بیا خه ليکل اضافي خبره ده، نو دابه کومه زياته
خبره نه وي، خودا چې ما دده یو نا چاپ او مستقل اثر چاپ ته
آماده کړي دي، نو د متن خيرنى د اساساتو او لارښونوله
مخى زه اړیم چې د دغه اثر د ناظم په توګه پرميا صاحب هم
مختصر خه ووايم (۴).

د میا صاحب پر احوالو خورا مغتنم اثر چې د ئانگړې رسالى په بنه چاپ شوی دی، هغه د استاد رشاد لیکلی: د څمکنو میا عمر^(۷) نومی رساله ده، چې مسایل پکی په خورا دقیق او تحقیقی ډول طرح شوی دي.

زه په دې ځای کې د میا صاحب احوال د استاد رشاد خیرنو او ځینو نورو منابعو ته په پاملننه ډير لنډه وړاندې کوم: د میا صاحب نوم محمد عمر و، پلاریې ابراهیم، نیکه بی کالا خان او غور نیکه بی فقیرخان نومیده.

د استاد رشاد د خیرنو له مخی د میا صاحب د زوکړې نیته بايد ۱۰۸۰ هـ ق کال وي (۵) ځکه که دا کال دده د زوکړې کال و نه منو، نوبیا تر ۱۰۹۹ هـ ق کال دمخته د علم د زده کړې لپاره کابل ته دده دراتګ خبره ناشونی غونډې بسکاري. د میا صاحب د زوکړې نوري سنی هم خلکورا وړې دي، خود استاد رشاد د باور له مخی ۱۰۸۰ هـ ق کال دده د زوکړې سنې کیدای شي.

میا عمر^(۷) په نسبی لحاظ ترکلانيو پښتنو ته منسوب و. دده پلار د پنجاب په فرید آباد کې اوسيده، هوري مردی او د راوی د سیند پر غاره بنسخ دي.

د میا صاحب د زوکړی په باب د اروابناد عبدالحليم اثر رایه داده چې دی د پنجاب په فرید آباد کې زوکړی دی او د ۱۲ یا ۱۴ کالو په عمر خپل مورنۍ کلی حمکنو ته راغلی دی (۲). خواستاد رشاد د میا عمر^(۳) له خپل اثر خزینة الاسرار خخه داسی سند را نقل کړی دی چې د اروابناد اثر، قول پري ماتیري.

په خزینة الاسرار کې میا صاحب ليکلی دي: "مولد پشاور است و نشوونما هم انجا یافته ام" (۷) میا صاحب د خپلی ترجمه کړی خلاصه کيدانی په مقدمه کی هم د خپل نسب او کورنۍ په باب خه خبرې کړی دی، چې دا لاندې بیتونه یې زموږ د بحث د بشپړتابه له مراتبو سره مرسته کوي، میا عمر^(۴) ویلى دي:

او سبيان کوم و تاته د نسب خپل او راتله و حمکنو ته د سبب خپل که زما د نوم په زړه کي لري شوق نوم زما محمد عمر واوره په ذوق باجوره د پلار نيكه زما وطن دی خمکني په پنساور کي می مسکن دی په خښي سره که یاديم زه پښتون سیادات راسره کاندي پیوستون اعلا جد می و پیدا له سیدې زه سید یم په سبب ددي جدي (۸)

د میا صاحب بشپړ نوم، لکه خنګه چې ده خپله ویلى دي (محمد عمر) و، خو په خلکو کې یې په میا عمر شهرت درلود

او دده مبارک نامه پښتو فولکلور ته په همدي بنه لاره پيدا
کړي ده، لکه په یوه لندې کې چې راغلى دي:

پـه پـښـورـ کـې وـلـیـانـهـ دـیرـ دـيـ
کـړـېـ جـنـدـېـ پـهـ مـیـاعـمـرـ وـلـاـړـېـ دـینـهـ

مـیـاـ صـاحـبـ تـرـ ۱۰۹۹ـ هـقـ کـالـ دـمـخـهـ کـاـبـلـ تـهـ دـ عـلـمـ دـ زـدـهـ
کـړـېـ لـپـاـرـهـ رـاـغـلـىـ وـ،ـ تـرـ ۱۱۰۳ـ هـقـ کـالـ دـمـخـهـ لـهـ کـاـبـلـهـ پـښـورـ
تـهـ وـلـاـړـ اوـ بـیـاـلـهـ پـښـورـهـ کـوـهـاتـ تـهـ وـلـاـړـ اوـ لـهـ هـغـهـ حـایـهـ دـ
بـهـیـرـیـ،ـ خـوـشـابـ،ـ ڇـیرـهـ اـسـمـاعـیـلـ خـانـ،ـ ڇـیرـهـ غـازـیـ خـانـ اوـ مـلـتـانـ
لـهـ لـاـړـیـ لـاـہـوـرـ تـهـ وـرـسـیدـ اوـ پـهـ ۱۱۰۴ـ هـقـ کـالـ پـهـ لـاـہـوـرـ کـېـ دـ
شـیـخـ سـعـدـیـ لـاـہـوـرـیـ (۱۰۳۳ـ ۱۱۰۸ـ هـقـ)ـ پـهـ حـضـورـ مـشـرـفـ
شـوـیـ دـیـ (۹ـ).

لـهـ لـاـہـوـرـ نـهـ بـیـرـتـهـ پـښـورـ تـهـ رـاـغـلـىـ دـیـ،ـ دـلـتـهـ دـ پـښـورـ پـهـ
سـیـمـوـ کـېـ یـېـ دـ چـاـ مـیـرـزـاـیـ کـوـلـهـ،ـ خـوـکـلـهـ چـېـ خـبـرـ شـوـ چـېـ دـاـ
سـپـرـیـ سـوـدـ خـوـرـ دـیـ،ـ نـوـیـیـ دـ هـغـهـ نـوـکـرـیـ پـرـیـسـوـدـهـ اوـ بـیـاـ یـېـ دـ
یـوـ بـلـ چـاـ زـامـنـوـ تـهـ درـسـ وـایـهـ،ـ پـهـ ۱۱۰۸ـ هـقـ کـالـ کـېـ یـېـ دـغـهـ
نوـکـرـیـ هـمـ لـهـ لـاـسـهـ وـوـتـهـ.

استـادـ رـشـادـ کـبـنـلـیـ دـیـ چـېـ مـیـاـ صـاحـبـ (۱۱۰۵ـ هـقـ)
کـالـ دـ شـیـخـ سـعـدـیـ لـاـہـوـرـیـ لـاـسـ نـیـوـیـ وـکـړـ اوـ دـ نـقـشـبـنـدـیـ
مـجـدـدـیـهـ طـرـیـقـیـ تـلـقـیـنـ یـېـ وـمـونـدـ.ـ (۱۰ـ)ـ کـلـهـ چـېـ شـیـخـ سـعـدـیـ

وفات شو، نومیاعمر^(ج) بیاد شیخ یحیی اتکی ۱۰۴۱ - ۱۱۳۱ هـ لمن ونیوله، او له ده خخه یې فیض بیاموند.

د سلوک لوپو مقاماتو ته ورسید او د ارشاد اذن یې حاصل کړ. میا صاحب د خپلی عرفانی لارې او مشرب په باب ویلی دی:

دا بیان کرسی نامه د نقشبند ده
نه کوم زه بیان د سلسلی د نقشبند
طريقه ده هم په زره می دلپسند
په مذهب د حنفی سنی مذهب یم^(ج)

له شیخ سعدی لاهوری او شیخ یحیی اتکی سربیره له
مولانا محمد قطب مشوانی ۱۱۰۸ هـ مړ سید عبدالشکور
اتکی ۱۱۱۳ هـ مړ او شیخ عبدالغفور پیښوری ۱۱۱۶ هـ
ق مړ سره محشورتیا او صحبتونو هم د میا عمر^(ج) په روحانی
روزنه کې برخه لرلی ده.

کله چې په ۱۱۳۱ هـ کال شیخ یحیی اتکی وفات شو، نو
له لیریو لیریو ملکونو خخه خلکو د روحي روزنی په منظور
میا صاحب ته رجوع کوله او د شهرت انگازې یې هرې خواته
خورې شوې.

شاهان او ګدایان یې حضور ته ورتلل او دده له روحانیته
یې فیضونه موندل، لنگر یې جاری و، په لیریو، لیریو سیمو
کې یې خلیفه ګان او ماذونان درلودل.

لوي احمد شاه بابا (۱۱۶۰-۱۱۸۲ هـ) هم ده ته
ارادت درلود، مسعود گل د ميا صاحب د مناقبو په كتاب کې
ويلی دي:

له ما اووره په اخلاص ته دا کلام
مسمى وه په نامه د احمدشاه
په خدمت د ميا صاحب و دير منقاد
په ګلزار د څمکنو به و، بلبل (۱۲)

دارنګ نقل او رم زه له خاص و عام
چي بادشاه د زمانی جهان پناه
ديز محکم و په اخلاص په اعتقاد
چي به راغي پينبور ته نور به تل

ميا صاحب تر سلوکلو زيات عمر درلود او خپل عمر يې
گرده، په زده کره، تدریس، تلقین، ارشاد، اذن، او د ولسونو
په روحانی او اجتماعی روزنه، مطالعه او تأليف تیر کړ،
بالاخره د ۱۱۹۰ هـ کال د بزرگی د میاشتی، په لومړۍ نیټه
او یا تر رجب د دمخنۍ میاشتی په ۲۹ مه وفات شوی دی (۱۳)
او د پينبور د توابعو د څمکنو په کلې کې بنخ کړل شو، زيارت
يې او س هم هوري شته او حاجتمندان د خپلوا مرادونو د پوره
کولو لپاره ورته ورخي.

د ميا صاحب په مرینه ډیرو پښتنو شاعرانو مرثیې ويلی
دي، او ډیرو يې د مرګ تاریخي مادې په شعرونو کې د معما
په ډول نغښتی راوري دی، لکه د پښتو ژبی نازک خيال شاعر
کاظم خان شیدا (۱۱۹۴ هـ) مې چې يې د مرګ تاریخي ماده
په یوه نظم کې داسي راوري ده:

میا عمر صاحب په خپل دوران کی
شاه و گدا یې په در حاضر وو
مرجع د خلقو، عالم مآب وه
تاریخ یې دادی در حلت واوره شیخ اجل وه، قطب اقطاب وه (۱۴)

میا صاحب په خپل پر باره ژوند کې په پښتو، پارسی او
عربی ژبو آثار لیکلی دی، لکه چې ده خپله ویلی دی

تصانیف له دې فقیره چې عیان دی
په فارسی په عربی کی نمایان دی
په پښتو ژبه هم ماکړي بسیار دی
خنی خنی بیا مشهور په هر دیار دی (۱۵)

زه به ددې لیکنی په دې برخه کې دده پر معلومو تأليفاتو
څه خبرې وکړم

الف، خزینة الاسرار:

د میا عمر (۱۴) په لاس ته راغلو آثارو کې د تأليف د قدامت
پر اساس قدیمترین تأليف خزینة الاسرار نومیری چې په
۱۱۱۲ هـ کال کې یې تأليف کړی دی، خینی زیاتونی یې په
۱۱۱۳ هـ کال هم پکی کړې دی.

په دې کتاب کې د شیخ آدم مشوانی، شیخ سعدی
لاهوری او شیخ یحیی اټکی احوال، خوارق او کرامات په
مفصل ډول راول شوي دي. له دې سربیره په دې کتاب کې د

نقشندیه طریقی د مشرانو او مرشدانو بیان هم په اجمالي دول
راغلی دی.

دا کتاب په پارسی نثر لیکل شوی دی او د میاصاحب د
پارسی انشا او پارسی نثر لیکلو شیوه ترې رابسکاري. په دې
کتاب کی د میاصاحب ډیر بسکلی پارسی قصاید او خینی نور
منظومات هم راغلی دی. ددې کتاب له مطالعی بسکاري چې
میاعمر^(۲) د پارسی نظم او نثر لیکلو عالی استعداد درلود.
خزینة الاسرار تراوسه نه دی چاپ شوی، یوه ناقص الاخر
نسخه د افغانستان د علومو اکاديمی په کتابخانه کی شته او
یوه بله نسخه یې استاد رشاد په لاهور کې بنوولی ده.

ب، خلاصه کیدانی:

خلاصه کیدانی په عربی ژبه د لمانځه په باب د حنفى
فقهی یو کتاب دی، چې لطف الله نسفی کیدانی (۰۷۵ هـ ق من)
لیکلی دی. دا کتاب یوه مقدمه او اته بابه لري. میا عمر^(۲)
ددغه کتاب مطالب په پښتو نظم ترجمه کړی دی. ددې ترجمى
تول بیتونه ۳۴۳ دی. د میاصاحب د پښتو ترجمى د لوړۍ
باب شکلی سکنیت قصیده ډوله نظم دی، خونور بابونه یې د
مثنوی په کالب کې نظم شوی دی.

د استاد رشاد له خپنۍ سره سم د خلاصې د پښتو ترجمې کال ۱۱۴۶ هـ یا ۱۱۴۸ هـ قېښوول شوي دي.

دا رساله میا صاحب د خپل زوی احمدی صاحبزاده
۱۲۳۳ هـ قمری په غونبتنه په پښتو ترجمه کړی ده، په دې باب
د میا عمر^(ج) خیله وینا دا ده:

نورالعين محمدی مشر فرزند په میاګل سره مشهور په هر دیار راته کاندی مسایل چې د صلوو دي خلاصه کی عجایب په درجات دي کله پوه پړی هر طالب غبی صبی دي دیر په کار به دا کتاب د پښتو شی په پښتو زبه زمما وشوه صلاح په بار بار چې د میاګل وه دا الحاح

د میا صاحب ترجمه کړي خلاصه دده له ډیرو نورو
منظومو آثارو سره یوځای د هشنغرد فضل حق اخوندزاده په
زيار دده له (۷۸) اضافې بیتونو سره چاپ ته آماده شوي ده.

د خلاصې پښتو ترجمه په ۱۲۹۸ هـ ق کال د (خلاصه
کیدانی افغانی معهہ دیگر مسایل مفیده) په نامه د دھلی په
فیض عام مطبعه کي چاپ شوي ۵۵.

په دې چاپی نسخه کې د میاصاحب له خوا د خلاصې د
اتو بابونو له پښتو ترجمى سربيره، د فضل حق اخوندزاده ۷۸
بیتونه (مقدمه او خاتمه) او د میاصاحب نور منظوم رسایل د

همدی چاپی خلاصی د متن و پراندی و روسته و رسسه چاپ شوي
دي. ددغو منظوماتو د بیتونو شمیره (٨٥٠)، بیتونو ته
رسيري، او دا داسى منظومات دي، چې موضوعات يې له
خلاصي سره نیغه اړیکه نه لري.

د خلاصي تر متن د مخه چې د مياصاحب حئيني نور
منظومات راغلی دي، د بیتونو شمیره يې (٢٠٨) ده، او په
هفو کې حمد، نعت، مناجات، د كتاب د تصنيف باعث، د
چهاريار منقبت، د مياعمر (ج) خپله نسب نامه، د نقشبندیه
طريقى سلسله او نور مطالب راغلی دي.

د خلاصي تر متن و روسته چې د مياصاحب کوم منظوم
آثار راغلی دي، د هفو د بیتونو شمیر ۲۴۲ دی. په منظوماتو
کې زياتره د اسلامي تاريخ حئيني حکایات او روایات منظوم
بیان شوي دي.

د مياصاحب دغه حکایتي ترجمى په پښتو ادب کې د
قصص او حکایاتو په تاريخ لیکنه کې د هيريدو نه دي
ج، شرح فقه الاکبر:

فقه الاکبر یوه رساله ده، چې د علم کلام او عقایدو په
خصوص کې بحثونه لري او رساله په عربی ژبه تأليف شوي ده.
ددی رسالی د مؤلف په باب بیلا بیل نظریات خرگند شوی دي،
چا د یوه او چا د بل ګنلى ده. استاد رشاد دغه نظریات ګرده

راوپي دي. پر دغه كتاب مياصاحب په پارسي ژبه يوه شرح
ليکلی ده، چې خطى نسخه يې د تاشکند په يوه كتابخانه کې
خوندي ده (۱۲).

د، المعالى شرح الامالى:

امالى يوه عربي قصیده ده، چې په ۵۲۹ هـ ق کال امام
سراج الدين ابو محمد عبدالله علی بن عثمان الاوشى
الفرغانوي (۵۷۵ هـ) مړ نظم کړي ده او تول بیتونه يې ۷۳
دی.

پردي قصیده ټینو پښتنو علماء، لکه اخوند درويزه (ج)،
عبدالرحمن زمينداوري او مياعمر (ج) په پښتو او پارسي
شرحی ليکلی دي.

د مياصاحب شرح پارسي ده، او د اروابناد عبدالحليم اثر
په قول مياصاحب دغه شرح په ۱۱۵۸ هـ ق کال بشپړه کړي ده.
نوموری اثر د مياصاحب ددغه شرحی دوي خطى نسخی
ښوولی دي.

ه، فسب فامه:

دغه كتاب په ټینو ماخذو کې د پښتنو نسب نامي په
نامه ښوول شوي، خود حيات افغانی مؤلف بیا ویلی دي چې

میا صاحب د ارمرو شجره په پښتو نظم ولی ده (۱۷) د دغه
کتاب ځانګړی چاپی نسخه ما نه ده لیدلې.

۲) د میا عمر (ج) شمایل نبوی (ص)

شمایل د شمیله عربی کلمی جمع ده، چې د شمایل کلمه
مجازاً د شکل او قیافی په معنی هم راخي (۱۷).

د اسلام د نازولی پیغمبر حضرت محمد (ص) د شمایلو
زیات کتابونه په عربی، پارسی، اردو او نورو شرقی ژبو په
نظم و نثر کښل شوی دي. پښتو هم یوه له دغو شرقی ژبو خخه
ده چې د حضرت پیغمبر (ص) د شمایلو د بیان ډیر رسائل او کتب
پکی لیکل شوی دي.

هغه پښتانه لیکوال چې پښتو شمایلنامې ترې پاتی دي.
دا دي:

اخوند درویزه ننگرهاری (ج) ۹۴۰ - ۱۰۲۸ هـ، اخوند
احمد، سیدحسین، اخوند قاسم پاپینی، محمد ګل کوهاټی،
شیرمحمد هوتك (۱۰۹۲ - ۱۱۷۵ هـ) سکندرخان خټک
(۱۰۸۲ - ۱۱۱۲ هـ) عبیدالله میاګل، امیر شاه، مستقیم،
غلام نبی او میا عمر صاحب. ما د دغو شمایل نامو په باب یوه
څېړنه د سکندرخان خټک د نظم کړي شمایلنامې په تعليقاتو

کی وړاندی کړی ده (۱۸) نو خکه دلته یې یوازی یادونه لازمه
و ه.

د پښتو په لرغونو شمایلنامو کې یوه هم د میاعمر (۲)
شمایلنامه ده، چې دا شمایلنامه تراوشه نه ده چاپ شوې، یوه
خطی نسخه یې د کابل پوهنتون په خطی کتابونو کی محفوظ
ده (۱۹).

د میاصاحب د شمایلنامی دغه خطی متن د یوه خطی
جونګ په ترڅ کې خوندی دی، او د دې خطی نسخې ۹ مخه یې
نیولی دی.

دا شمایلنامه منظومه ده او شکلی سکښت یې د غزلو او
قصیده ډوله اوږدو غزلو دی. تول بیتونه یې ۱۲۵ دی. (۲۱) دا
شمایلنامه میاعمر (۲) په ۱۱۲۳ هـ ټکال په ځمکنو کې پای ته
رسولي ده، لکه چې ده ویلی دی:

په مقام د پیښور په ځمکنو کې شمایل شه د طالب د زړګی نهال
زر و سل او دری شپیته د هجرت سن و چې را وخت دا مذکور، لکه هلال
د میاصاحب د شمایلنامی ژبه درنه نه ده، خو نظمونه یې
رسالیې نه لري، او د استاد رشاد تحقیق مطابق په دې نظمونو
کې دوه وزنه سره ګله شوی دي، څنګه چې مورډ د میاصاحب د
نظم کړې شمایلنامی یوازې همدا یوه نسخه په واک کې لرو، نو

حکه مورنه شو ویلای، چې دغه گلهوی یوازې په همدي
نسخه کې واقع دي، که نوري نسخى هم دا ډول گلهوی لري.
ددې کتاب دوي نوري نسخى اروابناد اثر په نخبنه کړي دي،
چې د پښتونخوا په کتابخانو کې ساتلى کېږي.

خنګه چې مو دمخه اشاره وکړه، د میا صاحب دغه
منظومه پښتو رساله ترا او سه نه ده چاپ شوې، نومی لازمه
وګنهله چې په دولسمه هجری پیړۍ کې د پښتنو د دغه ستر
روحانی او علمی شخصیت دغه ناچاپه اثر چاپ ته آماده کړم.
په همدي نیت می په ۱۳۵۹ هش کال کې دغه متن د کابل
پوهنتون له نسخى خخه را نقل کړ او را سره پروټو، په
۱۳۶۷ هش کال کې می دا نقل له اصل سره بیا مقابله کړ او تر
مقابلی وروسته می پاکنویس کړ او لازم تصحیحات می پکی
د اسی وکړل، چې د اصل بنې می بې په لمن لیکنو کې بسوولی
ده. ددې متن د تصحیح روشن قیاسی دی او دا په دې دلیل،
چې د واحدې نا باوره خطی نسخې د موجودیت په صورت کې
د متن محقق اړ دی چې له دغه روشن خخه استفاده وکړي.

د متن د خطی نسخی نومړې می د چاپ ته برابر شوی
متن په بنې اړخ کې د دا ډول [] قوسونو تر منځ بسوولی دي،
د بیتونو شمیر می د متن کین اړخ ته په همدي لوړ ډول

قوسونو کی راوړی دی او د حاشیو نومري په مسلسل ډول د دا
ډول () قوسونو تر منځ راغلې دی.

ما د دې متن په تصحیح او د دې مقدمې په کېبلو کې تر
یوه حده کار کړي دی، هیله لرم چې زما دا کارد میاصاحب
ددغه اثر د چاپ او نشر په صورت کې د افغان دیندوست ملت
په درد و خوری، او زموږ د زړو متونو لیوال محققان هم ځنۍ
استفاده وکړي.

ماخذونه:

- (۱) هیوادمل، زلمی، د پښتو آثارو د خطاطی عمدہ مرکزونه، ریاست فرهنگ، کابل، دولتی مطبعه ۱۳۲۴، ۷۹ - ۸۰ مخونه.
- (۲) ربنتین، پوهاند صدیق الله، پښتو پیژندنه، پښتو خیرنۍ، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۲ هـ ش ۲۵ مخ.
- (۳) بختانی، عبدالله، پښنانه شعراء خلورم توګ، پښتو ټولنه، کابل، دولتی مطبعه، ۱۳۵۷ هـ ش ۲۹ - ۷۵ مخونه.
- (۴) هیوادمل، زلمی، د متن خیرنۍ میتدولوژی، پښتو ټولنه، کابل، د بنیونی او روزنۍ مطبعه ۱۳۲۹ هـ ش، ۱۱۴ مخ.

- (۵) رشاد، پوهاند، عبدالشکور، د خمکنو میاعمر (ح) د افغانستان د علومو اکادیمی، کابل دولتی مطبعه ۱۳۲۰ هـ ش، ۱۱ مخ.
- (۶) اثر، عبدالحلیم، روحانی ترون او روحانی رابطه، پیپنور، ۱۹۷۵ع، ۷۵۹ - ۷۲۰ مخونه.
- (۷) د خمکنو، میاعمر (ح) خزینة الاسرار، (خطی) د افغانستان د علومو اکادیمی خطی نسخه.
- (۸) د خمکنو، میاعمر (ح) خلاصة کیدانی معه دیگر رسایل مفیده، دهلي، فیض عام مطبعه ۱۲۹۸ هـ ق، ۷ - ۲ مخونه.
- (۹) د خمکنو میاعمر (ح) ۱۴ مخ.
- (۱۰) همدغه اثر، ۱۹ مخ.
- (۱۱) خلاصة کیدانی ۱۱ مخ.
- (۱۲) مسعود گل، مناقب میاعمر چمکنی، دهلي، مطبع فیض عام، ۱۲۹۹ هـ ق ۳ مخ.
- (۱۳) د خمکنو میاعمر (ح) ۲۷ مخ.
- (۱۴) شیدا، کاظم خان، د شیدا دیوان، د استاد بینوا په زیار، پښتو تولنه، کابل، عمومی مطبعه، ۱۳۳۱ هـ ش، ۲۱۵ مخ.

۱۵) خلاصه کیدانی، ۵ مخ

۱۶) محمد حیات خان، حیات افغانی، لاهور، ۱۸۲۷ع، ۱۵۵-۱۵۴ مخونه،

۱۷) د خمکنو، میاعمر^(ج) ۵۱ مخ

۱۸) هیوادمل، زلمی، د سکندر ختیک د شمایل نامه او پندنامه، تعلیقات، پښتو ټولنه، کابل، ۱۳۲۴هـش، ۴۹-۴۱ مخونه.

۱۹) پهوال، عبدالرحمن او ستوده، د پښتو ۱۰۸ قلمی نسخو فهرست، کابل پوهنتون ۱۳۵۴هـش، د کابل پوهنتون د کتابخانی ۸۴ نومره خطی کتاب.

۲۰) ما د استاد رشاد د یوه یادبنت له مخی په خپله یوه مقاله کې چې می، د میاعمر^(ج) د شمایل نامی، پر خطی نسخه کنبلی ده، دا ویلی دی، چې د میاصاحب د شمایل نامی بیتونه ۱۲۲ دی. (هیوادمل، زلمی، د خمکنو میاعمر د پښتو خطی کتاب په باب خو تکی، عرفان د ۱۳۲۹هـش کال د قوس ګنه، ۴۰ مخ) خو په متن کې د شمایل نامې د بیتونو شمیر (۱۲۵) دی.

متن

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

[١] أَللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ وَبَارِكْ وَأَنْعَمْ وَأَرْحُمْ وَأَكْرَمْ عَلَى
سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِنَا مُحَمَّدِ سَيِّدِ الْعَالَمِينَ وَسَيِّدِ الْأَنْبِيَاءِ
وَالْمُرْسَلِينَ وَسَيِّدِ الْمَلَائِكَةِ الْمُقْرَبِينَ وَعَلَى آلِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ *
أَجْمَعَيْنِ دَائِمًا أَبْدًا عَدَدَ مَا عَلَمْتَ وَآمْلَاءَ مَا عَلِمْتَ تَكُونُ وَزِينَة
مَا عَلَمْتَ بَعْدَ الْأَنْفَاسِ الْخَلَائِقُ وَالتَّسْبِيحُ الْمَلَائِكُ وَذَرَعَتِ
الْمَوْجُودَاتِ أَجْمَعِينَ، كَمَا يُحِبُّ رَبُّنَا وَيَرْضَى يَكُونُ لَكَ رَضَاءً
وَلَحِقَهُ أَدَاءً وَفِي الدَّارَيْنِ لَنَا صَلَاحًا وَفَلَاحًا وَنَجَاتًا مِنَ النَّارِ
وَمِنْ شَرِّ الْأَشْرَارِ وَضَرِّ الْأَضْرَارِ وَجُنُودِ الْكُفَّارِ وَأَرْزُقَنَا مِنْ
عِنْدِكَ ضِيَاً وَنُورًا فِي دَارِ الْقُرَارِ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.

* (درود شریف)

تل ثنا د هغه پاک پروردگار

۲۰ آ: آله و اصحابه

چی ممکن یې له نابوده کړ اظهار
بیا یې غوره په عالم کې پاک رسول کړ
هم یې موږ** دده امت کړو ایماندار
او درود دی پاک الله پرده ویلی
بیایی موږ (ه) هم مامور کړو پردا کار (ه)
[۲] دغه پسه شمایل د پاک رسول دی
چی لوستونی (ه) منور شی په انوار
شمایل په لوست و عدده د بهشت شوې
حکه هر څوک یې د لوستو طلبگار
د الله ثنا بی حدہ ***
بنده وایه (۳) بی عدده
دا ثنایی ازلی ده
له ازله تر ابده

آ: مونږ**

(ه) اصل: بیا یې موږ پر مامور کړو؛ آ؛ بیا ئی موږ پر مامور کړو پدا کار؛ آ؛ بیا ئی موږ پر مامور کړو پدا کار

(ه) لوستونی: لوستونی یې؛ آ؛ چه لوستونی منور په انوار
آنسخه له دی خایه پیلېږي***

(۳) اصل: وایه

او درود پر *پاک رسول
رحمت راغی **له احده
نن ورخ ***واردی مومنانو
درود وايئ بی عدده
چی درود پر *پاک رسول په مینه وايی
دغه لویه و سیله ده

فصل**

بیا* د الله شنا تل وايه ** ای امته
چی (۴) پیدا کړه رسولان آدم صورته
همه* وارو سر حلقة یې پاک رسول کړ

*آ: په
**آ، آ، آ؛ راغلے
***آ: نن هم

*آ: په

په آنسخه کی فصل نشته، آ، آ دواړه د فصل عنوان لري
آ، آ، آ؛ او بیا** په وايی؛ دادوه مسری په آنسخه کی خوبل شوې دی وروستی
مسری، چا په بل قلم لیکلی ده؛ چی پیدا کړی رسولان آدم صورته

(۴) چی = چی یې؛ په چی یې
*آ، آ، آ، په د همه

بیا بی مور دده حساب کرو له امته
له صفتنه بی عاجز سری، پیری شوو
که هر خو بی وصف کا^{*} په خو لغته
ولی لوبیان بی دا دی ای طالبه
مومن^{*} زره به پری قوی شی پر همته
پاک رسول نوری بشر^{*} مقبول د خدای وه
بی نظیره عالیشانه، تمام پُر له برکته^(۵)
آدم زاد خه، کائنات کبی^{*} مثل نشته
که هر خو کائنات دی عالی فطرته
د صورت بشري سایه بی نه وه ای طالبه^(۶)
سرتر پایه نوری^(۷) تن، نوری سیرته

* آ، آ، آ: که

* آ، د: مومن زره

* آ: بشره

(۵) اصل، په بی نظیره تعالی شانه سرتپای تمام پر له برکته

* کبی: کبی بی

(۶) پ: د صورت مبارک بی بشري سایه بی نه وه ای طالبه؛

آ: د صورت مبارک بشري سایه نوه ابطال

(۷) آ: سرتپایه مبارک تن

مچ پری نه کنیناست هیچری ای مومنه
 مچ اکش روی آلوده او پر چرکته
 [۳] معجزات یې عجایب او لوی لوی وو
 کل کارونه یې واړه وو له حکمته ^(۸)
 چې یې ونی را بللي، په قدرت د پاک الله وله راغللي ^(۹)
 دوی به ولوښتی ^(۱۰) بی درنګه بی محنته
 لویو غرونو مخ * خرگند کړ چې زرکیبو و خدمت ته
 زرکیده یې په قدرت د پاک الله حاصل بی درنګه بی کلفته
 التفات یې ورتنه نه کاوه هیچیرې
 وه په ذات کی یگانه بلند همته
 میاشت له شوقه دوه نیمه وله ** راغله
 چې یې وکړ پری نظر له اشارته
 و، مقبول په دواړه کونه *** کی طالبه

(۸) آ، آ، آ، پ: کل کارونئ واړه پر لبرکت

(۹) اصل: چې یې ونی را بللي وې عاجزې په قدرت د پاک الله وله راغللي؛ پ، آ: ولره راغللي

^(۱۰) له بیخه نږیدل.

* آ: مخ ورتنه خرگند کړ

** آ، آ، پ: ولره

*** آ، آ، آ: وه مقبول په دواړه کون

* نیکبختان بی بیرون نه وه
* کافران چی له خدمته بی بیرون شوه
شرمnde شوه * په دوه کونه هزیمته
چې پیروان * د پاک رسول نه شی طالبه
* هغه کسان واره محروم له شفاعته
په اول بی پیروی په خاص توحید ده
بشرک حکه بی نصیب شه له رحمته
من رَغِبَ عَنْ سُنْتِي لَمْ يَنْلُ شَفَاعَتِي (۱۱) ظاهر دلیل دی
دا حدیث صحیح راغلی له حضرته
له سنت مراد تمام شریعت دی
دا معنی کړه بنې معلومه له لغته
امر و نهی پاک رسول له خدایه راوړه (۱۲)
پاک رسول زموږ پیشوا دی

* آ، آ، آ؛ وو

* آ؛ شوو

* آ؛ شرمnde شوو

* آ، آ، آ؛ پیروان

* آنسخه دلته ناقصه ده

((۱۱)) خوک چی زما له سنتو سرغراونه وکي، بیا به نه موسي زما شفاعت

((۱۲)) آ، آ، آ، پ؛ امرنهی پاک رسول له خدایه راوړ تعالی شانه

خاص و عام و ته ارشاد کاله رحمته (۱۳)
مفصل می شمايل په پښتو راوړه (۱۴)
عربی و فارسی و هشرين لغته
فصل

پاک رسول نوری جمال نوری بشر
خدای پیدا کړ منور
د صورت سایه یې نه و ه (۱۵)
نور یې زیات تر شمس قمر
[۴] دولس لکه دیارلس زره
تیر سو (۱۶) دیرش ویښته یې د سر
او شپږ لکه خونسو (۱۷) دو اویا حساب په پاکه بېره
اختلاف د روایاتو دلتہ شته دا مختصر (۱۸)
په حساب کې د ویښته کمی، زیاتی احتیاط دادی

(۱۳) آ: کله رحمته

(۱۴) آ: راواړه

(۱۵) آ، پ: د صورت مبارکې بشري سایه یې نه و ه

(۱۶) تیر سو: دری سوه؛ آ، پ: ویښته یې وو د مبارک سر

(۱۷) خونسو: خلور سوه؛ آ، پ: پر پاکه؛ آ، آ: ګیړه

(۱۸) اصل، پ: که اختلف د روایاتو داله شته دا مختصر؛ آ، آ: که اختلف د روایاتو دا
له

چې تعین پکی رانه شی په شمر
 خلاصه، حاصل يې دا چې په سینه يې^{*} د ویبنتو وه نری ليکه
 لکه بسلکی الف سم وی په دفتر
 عربی و په فارسی کی موندہ کېږي
 دا مذکور يې د ویبنتو^{*} شته مقرر
 شمایل نبوی کی سپین ویبنته يې دی شمیرلي
 سپین ویبنته يې ترشل کم وايی په شمر
 دری شپیته کاله يې عمر^{*} بی معراجه
 روایت دا هسى شته دی معتبر
 چې اتلس کاله شپه وه مومنانو
 *غه ژوندون يې په قدرت د جان پرور
 قوت (۱۹) بی شوق او محبت د کردگارو^{}
 غیر ګمان چيري ونه کانۍ ابتر

* آ به سینه يې مبارک

* آنسخه تردي خایه ناقصه ده؛ آ، پ: دا مذکوري يې د ویبنتو يې مبارک شته مقرر

* پ، آ؛ عمر مبارک

* آ: هغه ژوندون پقدرت؛ آ، پ: ژوندون مبارک.

(۱۹) قوت: شومه

* آ، پ: د ذوالجلال و

ملايك بى طعمى^{*} ژوي عجب نه كري
د الله^{*} تحقيق د رزق كري بى خبر^(٢٠)
دا احوال يوه معجزه له معجزاتو
د مومن ايمان را ورده دي پري هنر
پاك رسول كمالات تر عقل لور عطاد خدائ ده^(٢١)
ته به خه شكل همگى را ورده په شمر
شمایل لوسته د زره په فكر بويه
چى د زره په فكر بى لوست دى ډير هنر^(٢٢)
چى په ژبه يى بيان په زره دليل وي
هغه لوست بى په تحقيق دى پرا ثر^{*}

* آ: طلمى
* آ، آ، آ: داله

(٢٠) اصل: او د الله تحقيق؛ پ: او داله تحقيق

(٢١) اصل: د خدائ ده جل جلاله؛ آ: د خدائ دي جل جلاله؛ پ، آ، آ: پاك رسول كمالات
كل تر عقل بر عطاد خدائ د جل جلاله؛ آ: خدائ جل جلاله، (د) نه لري

(٢٢) اصل: چى د زره په فكر بى لوسته بى دى هنر؛ پ: چى د زره په فكر بى لوستوى دى
بهتر؛ آ: چى د زره په فكر لوسته دى بهتر؛ آ: چى د زره په فكر بى لوست بى ډير هنر

* له دې نيم بيستي لور درې نور نيم بيستي او دا نيم بيستي قول په آ٢ نسخه کې يو ئاي داسې
راغلي دي: شمایل لوسته ئ دي بهتر چې پژبه يى بيان پزره دليل وي هغه لوست بى په
تحقيق دى پرا ثر

د معنى ملاحظه بويء طالبانو

چى محكم^{*} پري يقين شي محكم تر
په دليل سرى^(۲۳) يو حل لوسته په کار دي
غه، يو حل دى، تر هزار حله بهتر

* فصل

پاک رسول نورى جمال وه
پيدا كري ذوالجلال وه
[۵] وه پيدا د خدائى له نوره
ئىكه بى^{*} نقصه كمال وه
كە گمان د اتحاد كري
دا گمان دې لوى و بال^{*} وه
ھغه نور محمدى د خدائى مخلوق
تر كل مخلوق مقدم پيدا كري ذوالجلال وه

* آ: محكم وم؛ آ، آ، آ: محكم هم
(۲۳) سرى: سره بى؛ آ، پ: سره

* آ: ھغه
* په آنسخه کى د فصل عنوان نشته
* آ: بى
* آ: او بال

اَوْلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ تَعَالَى نُورُي^(۲۴) لَوْي دَلِيل دَي
دَاء حَدِيث سَتَاءُ دَ مَقْصُود پَه شَبَه دَال وَه
ذَات صَفَات دَ حَق شَرِيك لَه هِيَچَا نَه دَي
چَى گَمَان دَ شَرِيك كَاهْل ضَلَال وَه
نَبِي وَه دَخَدَائِي لَه نُورَه
سَرِي وَه لَه بَرَكَتَه
غُورَه كَرَي ذَوَالجَلَال وَه
دَواَرَه شَونَهَي يَيِّ تَسْبِيح وَيِّ^{*}
مَسْبِح^(۲۵) دَ ذَوَالجَلَال وَه
ژَبَي^(۲۶) وَه دَخَدَائِي لَه ذَكْرَه مَنُورَه
چَى گُويَا پَه حَق مَقال وَه

* آ، آ، آ؛ هَغَه نُورِي مُحَمَّدِي صَلَى اللَّهُ وَسَلَّمَ وَاللهُ دَخَدَائِي مَخْلُوق تَه (آ، آ؛ تَر.) كَل مَخْلُوق
مَقْدَمَي (آ، آ؛ تَه لَري) پَيدَا كَرَي ذَوَالجَلَال وَه
(۲۴) لَوْمَرنَى شَى چَى دَخَدَائِي پَيدَا كَرَي وَه، هَغَه زَما نُورَه

* آ، آ؛ دَاء حَدِيث سَتَاءُ دَ مَقْصُود

* آ، آ، آ؛ چَى گَمَان دَ شَرِيك كَاهْل ضَلَال وَه

* آ، آ، آ؛ وَه

* آ؛ سَرِي وَه لَبرَكَت

* آ؛ پَه تَسْبِيح وَيِّ؛ آ، آ؛ شَونَهَي مَبارِكَي

(۲۵) مَسْبِح: دَخَدَائِي تَعَالَى پَه پَاكَي يَادَوْنَكَي

(۲۶) ژَبَي: ژَبَه بَيِّ؛ آ، آ؛ مَبارِكَه ژَبَه بَيِّ وَه

نوری غابن او لوره پوزه
مبنگ عنبر^{*}، غه د بهبنت يى كله^{*} سيال وه
زره^{*} يې پرله صدقه له اخلاصه
درست له رحمه ملامال وه
دواوه غوربې^(۲۷) يې وو، و پند^{*} و عبرت ته
چى د وحى منظر په خاص کرم د ذوالجلال وه
دواوه سترگى يې پر حياوې
چې حق بىن او با کمال وه
دواوه لاس^{*} يې سرپه سخا وو
چى په ورکره په عالم کى بى مثال وه
حُلق^{*} شيرين يې بهترین وه د بهبنت له هغۇ شهدو
كل امت^{*} له شفقت يى ملا مال وه

* آ: عنبرى

* آ: کا سيال

* پ، آ: مبارک زره

(۲۷) غوربې: غوربې يې

* آ: د پند و ده عبرت؛ آ: دواوه غوربې مبارک وو و پند و عبرت ته؛ پ: دواوه غوربې مبارک وو پند او و عبرت او

* آ، پ: دواوه لاس يى مبارک پر سخا وو

* اصل: حل:

ملا يي وه بهتره د بهنيت له دُر جو هرو
 چي ترلي په طاعت وه چي حكمت او برکت پکي کمال وه
 د بهنيت تر سرو ياقوتو يي سينه^{*} وه خوش نمایه
 په خوبی درخشان تر لال وه
 نوس^{*} يي وه پُر حلم
 چي قرآن پري باندي دال وه
 قوله تعالى : " وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ "^(۲۸) که ته لو لي^(۲۹)
 دا جواب ستاد، غه سوال وه
 مبارک بطن يي صابرو، له جمیع صابراني
 چي په صبر لکه بحر ملامال وه
 هم ويښته يي بهترین وه، د بهنيت له هغو پاکو گیا هونو
 چي پیدا د حق په فضل بي و بال وه
 [۲] هم هدونه مبارک يي بهترین وو د بهنيت له غو کافورو

*آ: کل امت يبي

*پ، آ، آ، آ: چي ترلي په طاعت وه چي حكمت او برکت معنوی پکي کمال وه

*په ستورو نخښه شوي کلمات په مقابله شوو نسخو: پ، آ، آ، آ^{کي} د مبارک کلمه هم لري

*نوس يي مبارک وه پر حلم

^(۲۸) يې شکه چي ته د عالي اخلاقو خبشن يبي^(۲۹) آ، آ: که ولو لي

چی بیان یې زما ستا کله مجال وه
دواړې پښی^{*} یې د باري خدای په عبادت وې
چی ملک یې په طاعت کی کله سیال وه
پاک رسول قبول مقبول^(۳۰) د خدای تعالي وه
تعالی شانه د صورت معنی یې حکه په کمال وه^(۳۱)

فصل

د حضرت رسول جمال
خدای پیدا کړ با کمال
په جمیع عالم کې غوره
پیدا کړی دوالجلال
پاک رسول محبوب د خدای وه تعالی شانه
له محبوبه سیالی خوک کا د کمال
چی پیروشی^(۳۲) د محبوب هغه مقبول شی
قوله تعالي:

* ب، آ، آ، آ؛ دواړې پښې مبارکې
(۳۰) آ، آ؛ پاک رسول بیشک، قبول، مقبول محبوب د خدای تعالی وه
(۳۱) آ؛ تعالی شانه د صورت په معنی حکه په کمال وه.
(۳۲) آ؛ پسرو

(فَاتَّبِعُونِي يُحِبِّكُمُ اللَّهُ) (۳۳)^{*} اخبار کوی له دی احوال
او عالم آدم هنوز چی پیدا نه وو
پاک الله وه پیدا کړي
دیر پخوا زموږ^{*} پیشوا حضرت رسول صاحب کمال
لیکن وقت یې د ظهور راغلی نه وه
در ب کړه دی په حکمت واړه کمال
نه هیڅوک دده په رنګ وو
دا لا خه د چا مجال
نه چی دی^{**} د چا په رنګ وه
چی یې ووایم مثال
تن^{*} یې سپین تر سپینو زرو
نوري تن^{*} آدم جمال
گندم ګون و ته مایل وه^{*}

(۲۲) نو تاسی زما متابعت و کړئ چی د خدای د دوستی و پرشی

* آ؛ خمونږ

** پ، آ؛ او نه دی د چا

* آ؛ مبارک تن

* پ، آ؛ نوري تن یې مبارک

* آ؛ کې همشته وه

پُرلہ نورہ مالامال

تل لہ شوقة گونہ زیرہ

پُرلہ شوقة تل خوشحال

نری گدھی ودھی و روؤھی

خم ابروی لکھ هلال

فراخ و چولی درخشان وہ

نمترِ^{۳۴} ی کم دی په مثال

هم یی تورہ^{*} گردہ بیرہ

خوشنمای^(۳۴) تر خط او خال

دوہ یی توری غتی سترگی

پر حیا زیب د جمال

توربانه یی دراز نمای^(۳۵)

ووه لہ حسنہ^(۳۶) مالا مال

پاکہ خولہ یی زیب نمایہ

آ: تر*

آ: تورہ*

آ: خوشنمایه^(۳۴)

آ: نمایہ، آ: دراز نمای وو^(۳۵)

آ: تل لہ حسنہ^(۳۶)

رحمت باب^(۳۷) د ذوالجلال
غانبن^{*} بی سپین تر مرغلو
خچی^(۳۸) در و بنیم مثال
پُرله نوره ئبله لری
خوش نمایه^(۳۹) خوش جمال
دوا په لاس بی رسیده تر زنگنو نو
ووه پیدا پُرله خوبیو^(۴۰) با کمال
هم بی گو تو سر نری (وو) مو منانو^{*}
مو ندہ نه شی آدم زاد په دا مثال
هم بی قد^{*} میانه بالا وه ای مو منه
کله شته، د آدم زاد هسی جمال
هم صادق په کل گفتار او په کردار کی

آ: یاب^(۳۷)

* په ستورو په نخبنه شوی کلمات په پ، آ، آ، آنسخو کې خنگ ته د (مبارک) کلمه لري
خو په اصل او آنسخه کې د مبارک کلمه نشته.

آ: خه بی^(۳۸)

آ، آ، آ، پ: خوب نمای^(۳۹)

آ، آ: خوبی^(۴۰)

* آ، پ: هم بی گوتی مبارکی سر نری وی مو منانو؛ آ: همی کوتی سر نری و

* پ: قد مبارک

وو، خلک يې په تعظیم په استقبال فصل

همؤ، ختم د نبیانو بی خلافه
په دا حال صحیح قرآن پرې باندې دال
قوله تعالی:

محمدُ أَبَا أَحَدٍ مِّنْ رِجَالِكُمْ وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمَ
النَّبِيِّنَ (۴۱)

که ته ولولى:

ته به هله شی آگاه په دا احوال
ختم هسى رنگه لویه مرتبه ده اې مومنه
تر دا زیات نشته د هیچ مخلوق کمال
تر قیامته پس له ختمه نبی نشته
هم دی ختم المرسلین په کل کمال
بیا په قرب د الله تر ختم فوق مرتبه نشته
د نبیانو د ملکو * پاک الله ور عطا کړی دا کمال
معجزات يې عجایب وواې مومنه

(۴۱) محمد، ستاسي د یوه پلار هم نه دی، مګرود خداي استازی او د نبیانو خاتم دی.
آ، ا؛ ملک*

خوک بې^(٤٢) و کاندی سیالی بى د کمال
 چى معراج هم وه يو جز د معجزاتو^(٤٣)
 او س په دا نظر^(٤٤) و گوره کل احوال
 کل نبیان وه طفیلی له پاکه رویه
 له لولاكه^(٤٥) بنې مفهوم کړه دا احوال
 چى درود پری پاک الله ملايك^(٤٦) وايى
 تر دا زيات نشته د هیڅ مخلوق کمال
 په قیامت له پاکه رویه به بى خلاص شى^(٤٧) عاميان واره
 شفاعت ور عطا^(٤٨) کړي ذوالجلال
 دا بى لویه معجزه ده^(٤٩) بى نظيره
 چى خرگند وه په ټولو کى د رحال^(٥٠)

^(٤٢) بې: به بې^(٤٣) آ، آ، پ: له معجزاتو^(٤٤) آ، آ، پ: نظير^(٤٥) آ: لولاك بنې^(٤٦) آ، آ، پ: او ملايك^(٤٧) آ، آ، پ: به بى خلاصيږي عاميان واره، آ: به بى خلاصيږي عاميان^(٤٨) آ، آ، پ: ور عطا^(٤٩) آ، آ، پ: وه^(٥٠) اصل: د رجال

کل دوستان یی په بنادي په دواړه کونه
 کل دبمن یې زير زبر شه پايمال
 شمايل په لوسټ وعده د بهښت شوي
 چې قاري یی دی دوست دار د ذوالجلال
 نن هم * واردی مومنانو صرفه مه کړئ
 * دا هم لویه وسیله ده بر کمال
 که هم * چیرې وي حاجت په دواړه کونه
 درمانده شوي * بې طاقته بې مجال
 وسیله و پاک الله ته شمايل کړې
 هم دده په روی به وغواړې نیک احوال
 او که هم * چیرې وي حاجت په دواړو کونو *
 په نه ئله وظيفه د شمايل په صدق لولی
 غه * حاجت په در عطا کا ذوالجلال

آ: نون

آ: په کمال، آ: با کمال

آ: که ووم

آ: درمانده شے

آ: که ووم چیرې

آ: آ، آ، آ: د دواړو

آ: هغه

په گناه په بد افعال وظيفه مه کره
ته به نه شی پرې سودمند په بد افعال
لوی ضرر به آخر درته در پيښ کا^{*}
ته به شی په بد افعال اهل ضلال
دا يو سِرو^{*} له اسرارو می ظاهر کړ
بيا به مو مې دواړه کونه په کمال
صادقان به شمایيل په صدق لولي
چې ايمان يې سلامت شی له زوال
نيکختان به يې د خدای دپاره لولي
په عقبې به عشرت کاندي^{*} په کمال
"محمد عمر" بن ابراهيم سربنی شمایيل راور په پښتو ژبه^(۵۱)
طالبان به يې په لوستو^{*} شی خوشحال

* آ: لوی ضرر به آخر درته پښ که
* آ، آ: و ه

* آ، پ: عشرت کاندي په کمال؛ آ، پ: عشرت کاندي په کمال؛ آ، پ: عشرت کاندي په کمال،

په اصل کې: عشرت په کمال د (کاندي) کلمه پاتې ده؛ په پ: آ، آ، آنسخو کي کاندي
شته؛ ددې نسخو له مخي کاندي په اصل کې ورزيات شو.

^(۵۱) آ، پ، اصل: محمد عمر بن ابراهيم اسرائيلی سربنی، آ: محمد عمر بن ابراهيم

* آ: لوسته، آ، آ: لوست

* آ: لوسته، آ، آ: لوست

موسى، عيسى مى مادرى پدرى ورونه
شمايل و پښتو ژبى ته راغب د دين په حال^(۵۲)
دا تونبه زمود دواړو مومنانو
شمايل صحيح عمل بى قيل وقال
په مقام د پشاور په څمکنو کي
شمايل شه د طالب د زړګي نهال
زر او سل او درى شپيته د هجرت سن وه
چې راوخوت دا مذكور، لکه هلال

[۹] شمايل نبوی صلی الله تعالیٰ علیه و علی الله و
اصحابه و اتباعه وسلم تصنیف حضرت غوث زمان میا
صاحب چې مشهور او معروف په څمکنو سره دي.
هر که بخواند کاتب را بدعا خیر یاد کند، خدايش خير
کند.

^(۵۲) په شمايل و پښتو ژبى ته راغب وو د دين په حال؛ آ په شمايل وه پښتو ژب ته راغب
دين په حال

٥ سر خبری

د میا عمر خمکنی (١٠٨٠ - ١١٩٠ هـ) د شمايل نبوی ^ص متن ما د کابل پوهنتون د كتابخانې له خطى نسخې په ١٣٥٩ هـ کال نقل کړي و، په ١٣٦٩ هـ ش کال مې پردي نسخه یوه مقاله ولیکله چې پر هماغه کال په عرفان مجله کې چاپ شوه.

تردي وروسته مې غوبنسل چې د متن د چاپ لپاره له چا سره خبرې وکړم پدې کې د دوکتور نجیب الله حکومت سقوط شو، د تنظیمي جګرو له امله مور پیښور ته کله وکړه، له بنه تصادفه ما د شمايل نبوی ^ص متن او مقدمه هم له خانه سره وړي وو.

د پیښور د استوګنې په اول کال زموږ فرهنگي مشر هميش خليل را خخه پوبنستنه وکړه چې د چاپ لپاره تیار خه لري؟ ما ورته په ټواب کې وویل چې په کاغذونو کې مې د خوکنو د میاعمر صاحب د شمايل نبوی ^ص تیار کړي متن له مقدمې سره راسره موجود دی چې که زمینه وي کیدای شي چاپ يې کړو، خو مخکې تردي چې د چاپ په لته کې شم زما له تاسي خخه دا غوبنستنه ده چې تاسي هم خه پړي ولیکئ.

هميش صاحب په مهرباني زما غوبنستنه ومنله، خپل کار (متن - مقدمه) مې وروسپارل، او او بد لیکنه يې پر وکړ، زما په مقدمه کې راغلي معلومات يې غنى کړل او له ھينو خبرو سره يې خپله اختلاف هم خرګند کړ. د دوي تر

لیکنې وروسته ما د اسې انگيرله چې گوندي زما کار د چاپ لپاره آماده دی، نيت مې دا و چې یونیورستى بک ايجنسىي خاوند انعام الله جان ته يې د چاپ لپاره ورکړم.

د پېښور د استوګنې پر مهال ما هره ورځ یو ساعت دوه ساعته ددي سیمې د اکادمیکو مراکزو په کتابخانو کې مطالعه کوله. یوه ورځ مې د پېښور پوهنتون د پېښتو اکادمی په کتابخانه کې د رفیع صاحب له خوا جور شوی د پېښتو اکادمی د کتابخانې د خطې او چاپي نوادره فهرست کوت، یو خای د میا عمر د شمایل نبوی نوم مخې ته راغي نو په هماغه ساعت د خپل کار له چاپه منصرف شوم، ئکه زما حدس و چې، لکه د پېښتو اکادمی، بنايی د پېښور په نورو کتابخانو کې نوري نسخې وي چې زماله تهیه کړي متن سره يې مقابله ضرور بنکاري.

زما حدس سم و، کله چې مې د پېښور په ملي آرشیف کې مطالعه کوله نو هلتنه هم د میا صاحب د شمایل نبوی درې نسخې را پیدا شوي. پدې ترتیب په پېښور کې ما د شمایل خلور نوري نسخې وموندې، دا خلور سره نسخې مې د خپل تهیه کړي متن سره مقابله کړې او دا مقابله شوې پانې را سره وي، کلونه پرې تیر شول. کله چې پوهنواں یون ددې رسالې د چاپ آماده ګي ظاهره کړه، نومې دا پانې له دوسيې را وايستې او له خان سره مې فيصله وکړه چې پر متن ما ليکلې مقدمه په هماغسي پرې چاپوم، خنګه چې مې په ۱۳۷۰ هـ ش کال پرې ليکلې وه، خو نور کارونه چې مې په پېښور کې پر دي رساله کړي، د هغو توضیح ته ضرورت و، ددې توضیحاتو مناسب ئای د سرخبرې وي چې زه اوس خپلی اضافي خبرې دلته راوړم:

(۱) له نورو نسخو سره مقابله:

خنگه چې مې د مخه وویل دا متن د کابل پوهنتون له نسخې په ۱۳۵۹ هـ
ش کال کې نقل او بیا تهیه شو. د پیښور په کتابخانو کې د مطالعې په دوران
کې له لاندې خلورو نسخو سره مقابله شوی دی د خلورو سره نسخو اختلافی
موارد په حاشیو کې راغلی دي، نسخې دا دي:
الف، د پیښور پښتو اکادمی نسخه:

دا نسخه لس پانې لري، د محمدی صاحبزاده (۱۲۲۰ هـ) په امر و
هدایت لیکل شوې ده، د لیکلو کال یې ۱۱۹۴ هـ کال بنوول شوی دي، ما یې
اختصاری علامه (پ) تاکلې ده، ددې نسخې اختلافی موارد د (پ) پراګرافی
په نخبنه شوی دي.

ب، د پیښور ملي آوشیف نسخه:

لومړۍ نسخه: دا نسخه تولې ۹ پانې لري او د یوې مجموعې په ترڅ کې
راغلې ده. دا نسخه هم د محمدی صاحبزاده په هدایت لیکل شوې. اختصاری
نخبنه یې (آ) ده. د لیکلو تاریخ یې نه دی لیکلې.
دویمه نسخه:

دا نسخه ۹ پانې لري، په ۱۱۹۲ هـ کال د محمدی صاحبزاده لپاره
لیکل شوې ده، نسخه په یوه مجموعه کې راغلې ده. دا نسخه ما د (آ) په
علامه نخبنه ده.

دویمه نسخه:

دا نسخه ۱۰ پانې لري، نور محمد نومي په ۱۱۹۶ هـ د عاليګۍ په
کلې کې لیکلې ده، کاتب نور محمد خپل پلار نوم ګل محمد لیکلې دي. ددې
نسخې اختصاری علامه (آ) ده.

۲) د تصحیح روشن:

خنگه د تصحیح روشن د متن د خطی نسخو کیفیت، کیمیت او
خرنگوالي تاکي، نو ئکه کله چې ما متن لومړۍ حل د کابل د واحدې نسخې

له مخې آماده کړي و، نو خکه مې یې د تصحیح روشن قیاسی بنوولې و، خو
کله چې ما د پیښور په کتابخانو کې خلور نورې نسخې ولیدې او دا خلور
نسخې مې له خپل متن سره مقابلي کړي، نو د تصحیح دا روش راته التقاطی
نه، بلکه انتقادی بشکاري، خکه اصل او خلور سره ورسره مقابله شوې نسخې
کابو سره یو شی دي، دغسې اختلافات چې د متن مفهوم ته ضرر ورسوي، په
پنځو سر نسخو کې نشته او د نسخو اختلافات یې زیاتره املایي او
لیکدودی دي. ما د نسخو اختلافات د متن په حاشیو کې راوړي دي، کوم
څای چې د اصل خط سم نه دي رابنکاره شوی، د اصل ضبط مې حاشیې ته
راوړي دي او متن مې د نورو نسخو د ضبط له مخې سم کړي دي.
(۳) سریزې په اړتیاط:

ما په سریزه کې د افغانستان له پاچهانو خخه یوازې لوی احمد شاه بابا د
میا عمر^(۴) له مریدانو او اراداتمندانو کې یاد کړي و. (سریزه، ۷ مخ)
دوكتور محمد حنیف د Ph.D په ډیزرتیشن کښلی دي چې تیمور شاه
درانی (۱۱۸۶ - ۱۲۰۷ هـ) هم د خمکنو له خانقا سره منسلک و، تیمور شاه
چې کله پاچا شونو له خلورو زرو درباریانو او فوج سره د میا صاحب سلام ته
راغي د دادین په مناقب میاعمر کې راغلي دي.

دا ارشاد وکړے صاحب چې اې ملوکه
پوخ کړه دا قدر طعام له بنه سلوکه
چې سبارائۍ فقیر ته پر زیارت
نو نهال هسى د باغ د سلطنت
دعا ګوی به په کامگار برخوردار باندي
خوا سره کري چې یې وويني د وړاندې
دا په دا چې دي فرزند د احمد شاه دي

چير پری خوبنېم مخامنځ که پس شا دی

(حيات، آثار میا عمر چمکنی، ص ۷۴)

۴) پښتو نوري شمايل نامي:

استاد رشاد لیکلی دي چې ما ته د پښتو لس شمايل نامي معلومې دي (د ځمکنو میا عمر ۲۵ مخ) مګر د رسالې د همدغه مخ په حاشیه کې چې کوم نومونه راغلی د میا صاحب په گډون تري نه تنه جوړېږي، خو استاد په دغونومونو کې د عبدال محمد ترين نوم هم یاد کړي دی چې د آخوند درویزه د شمايل رساله یې په اردو نظم اړولی ده. که به استاد دا نوم هم په دې لسو نومونو کې بنوولی وي، زما فکر د عبدال محمد ترين شمايلنامه خو پښتو، نه، بلکه په اردو ده.

ما د سکندر خان خټک د شمايل نامي په تعليفاتو چې کومې پښتو شمايلنامي بنوولې دي د - میا صاحب د شمايل نبوی په شمول- یې شيمره ۱۲.
۵۵

(شمايلنامه او پندنامه، ۴۳-۴۹ مخونه)

ما ددي حاضري رسالې په مقدمه (۱۲-۱۳ مخونه) کې د همدا دولسو تنو شمايل نامي بنوولې دي، خو کله چې اوس ما دا متن بیا چاپ ته سره ترتیباوه، نو په دې ارتباط په دغولاندې نویو موادو پیښ سوم:

(۱) د شمايل نبوی بله رساله د پښتو مریعاتو په کالب کې د میا عمر صاحب مرید نور محمد په ۱۱۸۰ هـ ق نظم کړي ده چې خطی نسخه یې (۲ پائی) د پیښور ملي آرشیف په خطی مجموعه کې خوندي ده. دا خطی نسخه د ناظم نور محمد زوي هدا محمد په

خط ده. ددي شمایل نبوي ناظم نور محمد د نورالبيان په نامه د میا عمر صاحب مناقب، داسمأ الحسن رساله او د قصيدة برده پښتو ترجمه هم لري.

(۲) مفتی عبدالحنان ۱۳۲۳ هش مړ د زیارتی په یوه اوږدہ قصصي چاربیته کې د حضرت محمد^(ص) شمایل راوري دی. دا شمایل نامه د لغمان مشهور هنرمند مرحوم ګل محمد (ګلکۍ) په آواز ثبت له ماسره شته.

(۳) د حضرت محمد^(ص) د شمایللو قدیم کتاب په عربی ژبه امام ابو عیسی بن عیسی بن سوره الترمذی را تول کړی دی او په شمایل ترمذی مشهور دی.

د شمایل ترمذی دوې برخی عبدالجلیل افغانی په پښتو نشر ترجمه کړي دی. دا ترجمه د (شمایل ترمذی خصایل نبوي^(ص)) تر نامه لاندې له عربی متن سره یوځای، لوړۍ حصه ۱۲۹ مخه، دویمه حصه ۱۳۶ مخه په ۳۰۵ مخه په یوه وقايه کې د یونیورستی بک ایجنسی له خوا چاپ شوی ده.

۵) میا عمر د شمایل نبوي جوړښت:

استاد رشاد کښلی دی چې د شمایل نامې د نظم شکلی سکښت د غزلې او قصیدې په شان دی... دا شمایل نامه ۱۲۲ بیته ده، پنځه فصلونه لري او د پښتو نظم دوډه عروضي شکله پکښی کار شوی دی. د کابل پوهنتون په خطې نسخی کې ئای ئای دغه دوډه وزنه سره ګله شوی دی. معلومه نه ده چې په نورو نسخو کې هم دغه عروضي ګډوډي راغلي دی او که نه؟

(د څمکنو میا عمر^(ح) ۵۴ - ۵۳ مخونه)

ما د شمایل نبوي^(ص) په مقدمه ۱۳ مخ کې ویلي دی چې د شمایل نبوي رېبه درنه نه ده، خو نظمونه یې رسایي نه لري.

خو کله چې ما د میا عمر^(۲) د شمایل نبوی خلور نورې نسخې وکتلى او د کابل پوهنتون ه نسخې سره مې مقابله کړي، نورا بنکاره شوہ چې د رسالې شکلی جورېست په ټولو نسخو کې یوشى دي.

له اصل سره د نورو نسخو له مقابلى زه پدې باوري شوم چې میا صاحب دا رساله د مسجع نگارانو د منظوماتو غوندي چوره کړي ده. که چیرې موږ د شمایل نبوی ټوله رساله وګورو نو د مسجع نگارانو د منظوماتو رنګ و بوي لري او زما په پوهه میا صاحب په قصدى ډول پدې سبک ليکلې ده يا لا اقل زه داسې فکر کوم. که به داسې نه وي، نورا صاحب خو د خلاصه کیداني ترجمه په رسا نظم ترجمه کړي او نور منظومات يې چې د خلاصي له ترجمې سره مله راغلي دي، ګرده روغ نظمونه دی چې د رسالې له مخې د شمایل نبوی له نظمونو سره د مقاييسې ورنه دي.

د آخوند درویزه (۹۴۰-۱۰۲۸ هـ) د شمایل نامی ځینې برخې:

د حضرت رسول جمال و خدائی یوازې پیدا کړي
او عالم آدم لانه و چې نبی يې و هم انبيا کړي
دوه يې توری غتې ستړگۍ هم يې کښلې
لوړه پوزه هم يې توره ګرده بېړه کښلې

(مخزن الاسلام، ۱۱۹)

د درویزه^(۳) او نورو مسجع نگارانو په مسجع منظوماتو کې همدغسي وزنونه سره ګله دي.

۶) د شمایل نبوی د ليکلې په باره کې:

په قدماوو کې دا دود و چې که به يې خپل کتاب د چاپ غوبښته تالیف کړي و، نوبه يې په مقدمه يا موخره کې د هغه محرك يادونه کوله. میا صاحب هم دا کار کړي دي او خپل هغه آثار چې يې د خپلوا زامنو او نورو په غوبښته

نظم، ترجمه یا لیکلی دی، د هغوي یادونه یې کړي ده. اما د شمایل نبوی په پای کې دا مسری:

موسى، عيسى می مادری پدری ورونه

شمایل و پښتو ژبې ته راغب د دین په حال

زما په پوهه میا صاحب د شمایل نبوی^ص دا حاضره رساله د خپلو ورونه
موسى او عيسى په غوبښنه نظم کړي ده.

دلورو یادښتونو په پای کې زه له پوهنواں محمد اسمعیل یون خخه پیره
مننه کوم چې دده یادونو دا رساله د چاپ جوګه کړه، که به نه وي شاوخوا
پنځه ويشت کاله دا رساله تیاره زما په کاغذونو کې پرته وه، همدا راز
بناغلی محمد شعیب شیرزی د ډیرې منې وړ دی چې دا رساله یې په ډیر زیار
او کړ او زماله کاغذونو کمپوز کړه.

په درناوی

سر محقق زلمی هیوادمل

دلو. ۱۳۹۴ هـ، کابل

بسم الله الرحمن الرحيم

نحمده و نصلی علی رسوله الکریم

هسپ خوشبویه شمائل تا د نبی (ص) جوړ کړي
چې لږ مخې دده د بوي عطر و ګلاب نه وينم
(مولانا دادین)

بساغلی هیوادمل زلمی اگر کئه د خپل عمر له مخه زمونږد
موجوده دور په وروستیو لیکوالو کښې دی - ولې د پښتو
ژبې او ادب په بې لوشه خدمت کښې قطع نظر د یو خو مشرانو
لیکوالو، په وړومبی صف کښې خورا ډیر جوت مقام لري - زه
بساغلی زلمی له هغه وخته پیژنم خه وخت چې موصوف په

افغانستان د روسي جارحيت په نتيجه کبني د کال ۱۹۷۹ع په اوږي کبني د بساغلي حبيب الله رفيع سره پينپور ته د يو مجاهد او مهاجر په حیث راغلو، نود خپلو ملي فعالیتونو سره سره يې خپلو ادبی فعالیتونو ته سم دواړور کړو - د کوزې پښتو نخوا د هر بسهر د اسي کتابتون به نه وي، چې هغه به د پښتو د زړو آثارو پسې چان کړي نه وي - د مهاجرت په دوران کبني د ذکر شويو ادبی فعالیتونو، او د غه نه وړاندي او بیا وروستو هم چې بساغلي زلمي د ژبې او ادب د خدمت د پاره د افغانستان او هند په ګټي ګټي د پښتو ادب د زړو آثارو د تحقیق او لتيون د پاره کوم زيارونه ګاللي دي، هغو د ستائیلي د ادبی کاوشنونو د ستائېنې شمله، حقیقت دا دی چې بنه جګه کړي ده.

هسي خو که خوک وغواړي د موصوف په ادبی خدماتو روغ کتاب ليکلی شي، خو هر کله چې د لته زما مقصد د بساغلي هيوا د مل زلمي په ادبی خدماتو تبصره نه ده، بلکې د نامتو او مشهور روحاني، عرفاني او ادبی شخصيت د خوکنو د میا عمر^(۲) صاحب په یوه رساله "شمائل نبوی" د موصوف د تحقیقی خیرنې چې د هغه د تاکلې لياري د سلسلې یوه ډيره اهمه او مهمه کړي ده او میا عمر صاحب په ځنو نورو مذهبی

او ادبی آثارو چې د بناغلي مرتب د پاره یې یادگیرنه ضروري
وه، مختصر غوندي ذکر کول دي - لکه:

ا- شمس الهدى: - میا عمر^(ج) صاحب د خوکنو دا کتاب
د حضرت محمد صلی الله علیه وسلم د مور و پلار د نجات په
موضوع ليکلی دي - د کتاب د ليکلو کال ۱۸۳ هجري دی.
تقريباً خلورنيم سوه صفي لري.

يوه قلمي نسخه ئې د اسلاميي كالج پينبور په کتابتون
کبني موجوده ده. د کتاب پوره نوم "شمس الهدى بدر الدجى
في ذكر ايمان والدى خير الورى" دی - کتاب په عربي زبه دی.

ب- الالى على نهج قوافي الامالي: د علم توحيد په
موضوع په ۳۲۴ اشعارو د عربي قصيدي نه په پښتو زبه
منظومه ترجمه ده چې حضرت میا عمر^(ج) صاحب د خپلو خامنو
محمدی صاحبزاده او احمدی صاحبزاده په خواهش کړي ده، دا
د علامه محمد الا و شي د قصيدي "المالي" په طرز ليکلې
شوې ده - په ورومبې حل د کراچي نه شائع شوې ده. د اشاعت
د تاريخ پته یې نه لګي - يوه چاپي نسخه ئې د پينبور پوهنتون
د اسلامياتو د شعبي د پخوانی چيئرمين مرحوم مولانا
عبدالقدوس په کتب خانه کبني محفوظه ده.

ج- ظواهر السرائر: دا کتاب نزدي په اتو سوو مخونو

مشتمل دی- د حضرت شیخ سعیدی لاهوری او ورسه د
حضرت سید آدم بنوری^(ح) د ژوند په حالاتو او مؤلف د زمانې
او علاقې د نقشبندی عالمانو او صوفیانو وغيره و د تعلقاتو
په حالاتو په فارسی نثر کال. ۱۱۲ هجري کښې ليکلی شوی
دی- بساغلي هيوا دمل زلمى دا کتاب د "خزينة الاسرار" قاضي
عبدالحليم اثر مرحوم د "سیر الاسرار" او "خزينة الاسرار" مفتی
غلام سرور لاهوری او محمد دین حکیم دواړو پرله پسې په
خپلو کتابونو "خزينة الاصفیاء" او "lahor میں اولیاے نقشبند
کی سرگرمیاں" د "جواهر الاسرار" په نومونو یاد کړی دی- هر
کله چې د کتاب خپل صحیح نوم "ظواهر السرائر" دی- مؤلف
ليکي:

"پس اين مجموعه را که متضمن آن سخنان بود مسمی و
نامیده شد به "ظواهر السرائر" و از نوادر اتفاقات آنکه تاریخ
اتمام کتاب "ظواهر" از عدد حروف وي که یک هزار و یک
صد و دوازده است، اتفاق افتاد"

د- المعالى شرح قصیده امالى: اگر که دغه کتاب ذکر
بساغلي مرتب پخپله مقدمه کښې کړی دی- باید دا خونور
معلومات هم ورزیات شي- کتاب په یوه مقدمه لسو بابونو او
۹۳۸ صفحاتو مشتمل دی- د باطلو عقیدو رد دی. کتاب د

صاحبزاده عبیدالله میان ګل په خواهش په فارسی ترجمه شوی
دی - کتاب په دغو الفاظو ختمیږي.

"به اتمام رسید این مسمی به معالی شرح قصيدة امالی
تصنیف حضرت زبدة السالکین، عمدة المحققین قدوة
المتورعین میان صاحب میان محمد عمر^(ح) خمکنی موجب
فرموده صاحبزاده عالی جناب فیضمآب صاحبزاده میان ګل
جیو ولد میان صاحب معزالیه به دستخط فقیر حقیر محمد
شفیق ختنک تحریر یافت واقعه محرم ۱۲۲۹ هـ"

مولانا نور محمد پخپل کتاب "نورالبیان" کښې د
میاعمر^(ح) صاحب د پیدائش پخپله د هغوي خپل بیان دا سې
نقل کړی دی.

د جمعې د شپې سحر وہ چې پیدا زما بشروه
د صفرې وه غُره چې دائې مې کړه سوره
د خوکنو د میاعمر^(ح) د پیدائش کال قاضی عبدالحليم اثر
مرحوم ۱۰۸۴ هجري او بناغلي هيوا دمل زلمي ددغه رسالي
په مقدمه کښې د محترم رشاد صاحب په حواله ۱۰۸۰ هجري
بسودلی دی - دغه رنگ د دوارو محققو تر مینځه د خلورو
کلونو فرق دی. د محترم رشاد صاحب مؤقف دا دی، چې که
حضرت میاعمر^(ح) صاحب د خوکنو په کال ۱۰۸۴ هجري

کښې پیدا شوی وي، نوبیا په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د علمي زدکړې دپاره کابل ته د هغوي تلل ناشونې خبره ده - حالانکې په کال ۱۰۸۴ هجري کښې د پيدائش له مخه په کال ۱۰۹۹ هجري کښې د میاعمر^(۷) صاحب عمر تقریباً پنځلس کلونه کېږي او که هغوي په پورته ذکر شوی کال د علم د حصول دپاره کابل ته تللي هم وي، پنځلس کلنۍ کښې د علم د حصول دپاره چرته تلل د یقین وره خبره ده.

د مولانا نور محمد د پورته ذکر شویو شعرونو له مخه میاعمر^(۷) صاحب د جمعې په شپه سحر یعنی د جمعې په سحر زېږيدلې دی. د شعرونو له مخه که د دواړو کلونو د صفر غره حساب کړي شي، نود کال ۱۰۸۰ هجري د صفر د میاشتې غره (د میاشتې ورومى ورڅه د عبدالقدوس هاشمي د "تقويم تاریخي" په حساب د دوشنې د (پیر) ورڅه ده. او د کال ۱۰۸۴ هجري د صفر د میاشتې غره د پنجشنبې (زیارت) ورڅه ده. شعر کښې هم د جمعې شپه یاده شوې ده. چې د زیارت (پنج شنبې) ورڅه ترې مراد دی. په دغه حساب د میا عمر صاحب دزو کال ۱۰۸۴ هجري صحیح بسکاري.

وفات: د کاظم خان شیدا او صاحبزاده میاباز ګل نه علاوه مولانا دادین چې د حضرت میاعمر صاحب مرید او هغوي په

جنازه کنې شامل وه، هم د میاعمر صاحب د وفات تاریخ په
لاندې شعر کنې وئیلی دی

سن غصق د پنجشنبې په ورخ ای جانه
در جب په غرې لارښه له جهانه

د "تقویم تاریخی" په حساب د کال ۱۱۹۰ هجري د رجب
وړومبې ورخ د جمعې ده - هر کله چې مولانا دادین د
پنجشنبې (زیارت) ورخ بنسودلي ده - د پنجشنبې ورخ د
جمادي - الثاني آخری ورخ ده - په ورخ کنې د غلطی امکان د
جمادي - الثاني په وروستی او رجب د وړومبې ورځې د فرق
په مقابل کنې کم دی - حکه نو کیدی شی چې میاعمر صاحب
د رجب په وړومبې ورخ نه، بلکې د جمادي الثاني په وروستی
ورخ وفات شوي وي، چې د پنجشنبې (زیارت) ورخ ده .
په آخر کنې د بناغلي مرتب د پاره دعا کوم چې د پښتو
ژبې او ادب د پاره دې الله تعالی هیر عمر او پښتنو ته د
قدرتاني توفيق ورکړي اللهم آمين
ماآخذ:

۱- روحانی رابطه او روحانی تړون، مؤلف عبدالحليم اثر
افغانی

۲- حیات و آثار حضرت میا محمد عمر چمکنی رحمة الله

عليه، از ڈاکٹر محمد حنیف چئیرمین شعبۂ دینیات اسلامیہ
کالج پینسور

۳- دیوان کاظم خان شیدا، مرتب همیش خلیل

۴- تقویم تاریخی قاموس، عبدالقدوس ہاشمی

همیش خلیل

۱۱ ستمبر (جمعہ) ۱۹۹۲ع

۱۲ ربیع الاول ۱۴۱۳ ہجری

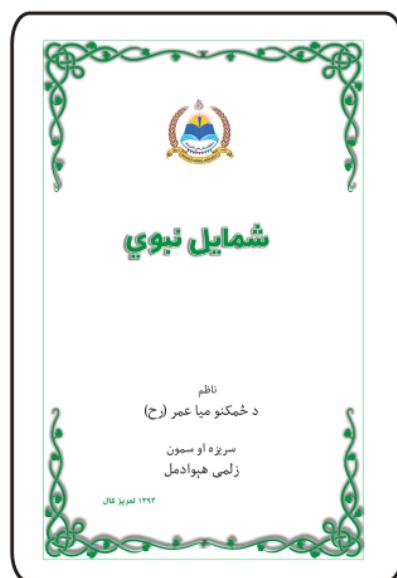


مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک له هپواد پال او فرهنگپال شخصیت
بناغلي (اجر خان زهير) خخه د زره له تله مننه کوي چې د دي اثر
چاپ ته بې او به ورکړه ملي تحریک وياري چې د علمي اثارو د
چاپ لړي بې پیل کړي ده. دا لړي به دوام لري موبوله ټولو درنو
هپوادو والو خخه په خورا درنښت هيله کوو چې په خپل معنوی او
مادي وس د كتابونو د چاپ دا لړي لا پسي وغҳوي.
يو ئل بیا ددي اثر له ليکوال او چاپوونکي خخه د زره له تله مننه
کوو چې ددي اثر د ليکلو او چاپولو جو ګه شول.

په فرهنگي مينه

د افغانستان ملي تحریک



د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ۱۷۶

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library